

Magyarországi Tudományos Társaság
Naučno društvo za hungarološka istraživanja
The Scientific Association for Hungarology Researches
24000 Szabadka - Subotica, Branislava Nušića 2/1, Szerbia - Srbija
E-mail: irengm@tippnet.rs www.mtt.org.rs

A Magyarországi Tudományos Társaság (Szabadka) tevékenysége a tehetségápolás terén

Tartalomvázlat:

1. Tudományos és elemző kutatások
2. Képességfejlesztés az egyetemisták körében
3. Tehetségversenyek – zsűrizés

1. Tudományos és elemző kutatások eredményei

Vajdasági magyarok lehetséges pozicionálása nagyban attól is függ, hogy mennyire képes az emberi erőforrás fejlesztésében lépést tartani Európával. Ebben észlelünk negatív és pozitív társadalmi hangulatelemeket is.

A negatív jelenségek a következők:

- Kisebbségi/hátrányos létmegélés
- Számbeli fogyatkozás
- Munkaerőpiaci esélyegyenlőtlenség
- Szervezetlenség, izolálódás
- Világos jövőkép-, stratégiahiány

A pozitív töltetű magatartást képviselik a következő tényezők:

- Versenyképesség, iskolázottság
- Minőséges emberi erőforrás
- Foglalkoztatottság, vállalkozói hajlam
- Önszerveződés, nyitottság

A Magyarországi Tudományos Társaság projektjei, amelyben a tehetséggondozás, képességfejlesztés illetve a továbbtanulás és az esélyteremtés a kutatás tárgya:

1. A középiskolába iratkozási szándék empirikus kutatása Vajdaságban, a tehetséggondozó gimnáziumok igénye; a tolerancia többnemzetiségű környezetben – kutatási munkacsoport ülésezése, adatbemutatás, 2003. januárja
2. Karrierutak vagy parkoló pályák? Friss diplomások karrierje, migrációs tendenciája, felnőttképzési igényei a Kárpát-medencében (2006): Apáczai Közalapítvány támogatása (mélyinterjúk, fókuszcsoportok) az Etnika-nemzeti Kisebbségkutató Intézet koordinálására (Budapest). Vajdasági csoportkutatás (Gábrity Molnár Irén és munkatársai).
3. A tanárok számítógép ismeretének és használatának empirikus felmérése (2003): (reprezentatív minta a vajdasági általános és középiskolákban). Újvidék.
4. Analiza stanja obrazovanja mađarske nacionalne manjine u Vojvodini sa posebnim osvrtom na potrebe u visokom školstvu (A vajdasági magyar nyelvű oktatás helyzete különös tekintettel a felsőoktatásra) (2004): Magyarországi Tudományos Társaság kutatócsoportja. Szabadka - Újvidék.

5. *HazaéRsz – Esély és esélyegyenlőség a Vajdaságban* (2008): Vajdasági Módszertani Központ. Szabadka. Szülőföld Alap Oktatási Kollégiuma (Budapest) támogatása (Barlai Jenő és Gábrity Molnár Irén kutatócsoportja).

A célunk az, hogy minél több pozitív társadalmi tényezőt aktivizáljunk az emberi tényező minőségének (tehetségének és képességeinek) emelésében. A tehetségápolás legalább két legfontosabb aktorja maga a tehetséges diák és a vele foglalkozó tanár-mentor-tutor.

1.1. A tehetséges tanuló

A tehetséggondozás a tehetség meghatározása, a tehetség-felismerése és a tehetségfejlesztést magában foglaló pszichológiai és pedagógiai tevékenység. Tárgya a tehetség kibontakoztatása: a tehetség-felismerést, tulajdonságkörök meghatározását, a tehetségfejlesztést, a tehetséges tanulók iskolai és iskolán kívüli nevelését, képzését, az életpályájukról való gondoskodást, a tehetségek védelmét. *A tehetségek a vajdasági magyarok körében*: vannak általánosan (a népesség 2,5%) és specifikusan tehetségesek (a népesség kb. 2%). A tehetségeket képességterületek alapján kategóriákba sorolhatjuk, amelyek közül térségünk magyarsága kitűnik: művészi téren (írói, színészi, zeneművészeti), pszicho-motoros (sport, mozgásművészetek); Kevésbé, vagyis közepesen érvényesül: intellektuális („tudományos”) eséllyel; Legkevésbé sikeres: szociális (vezetői, szervezői) képességében.

TEENDŐ: intellektuális és szociális-kommunikációs képességfejlesztés! A fiatalok körében növelni a tehetségfejlesztő tevékenységeket - az iskolákban és a civil szervezetekben is: szakköri foglalkozások, versenyek, tudományos diákköri konferenciák, képességfejlesztő képzések.

A tehetségesek jellemzői

- Az ismeretszerzés jellemzői
 - Sokat tudnak legkülönbözőbb dolgokról
 - Gazdag szókincs
 - Folyamatos beszéd, kifejező
 - Gyorsan felismerik az ok-okozati összefüggéseket
 - Kritikusan, függetlenül gondolkodnak
- Motiváció - kíváncsiság
 - Őket érdeklő dolgokba mélyen belemerülnek
 - Igyekeznek feladataikat befejezni
 - Tökéletességre törekszenek
 - Önkritikusak
 - Szívesen dolgoznak önállóan
- Kreativitás - alkotásvágy
 - Sokféle és szokatlan kérdéseket tesznek fel egy kérdés vagy probléma felmerülésekor
 - Frappáns, okos válaszokat adnak
 - Szabadon vélekednek
 - Szeretik a szépet és észreveszik a művészi részleteket
- Szociális viselkedés
 - Különböző/ellentétes fogalmak foglalkoztatják őket: pl. jó-rossz, helyes-helytelen, hatékony-hatékonytalan, erős-gyenge, sikeres-sikertelen.
 - Nem tartanak mindig a többiekkel, vállalják a másságot
 - Egyéniségek, autentikus személyiségek

- Vállalják a felelősséget
- Jól kommunikálnak
- Könnyen beleélik magukat mások helyzetébe.

A tehetségfejlesztés módozatai:

- *Gyorsítás, léptetés* – pl. 1 tanév alatt több osztályt lerakni
- *Elkülönítés, szegregáció* – tehetségek kiválogatása, külön iskolába járnak
- *Gazdagítás, dúsítás* – normális oktatásban vesznek részt, de a tanítás bizonyos idejében differenciált, különleges tehetséggondozás az iskolában vagy azon kívül akár civil szervezetek tevékenységi körében.

A tehetséggondozás univerzális pedagógiai feladat, valamennyi gyermekre és fiatalra irányul. Nem a tehetség kiválasztása és különleges módszerekkel való óvása a probléma, hanem annak megtalálása és fejlesztése. A pedagógiának nem csak a teljesítményre kell figyelnie, hanem a feltételezett képességekre és személyiségvonásokra, vagyis a teljesítmény előzményeire. *Itt vannak a rejtett tartalékok a vajdasági magyarok esetében!*

1.2. A tehetséges pedagógus

A 21. század társadalmi kihívásainak megfelelően az új pedagógiai gondolkodásmódban új formákat vesz fel a tudás, a tanulás és a tanítás is. Már nem a tanár lexikális tudása a fontos, hanem a tudás átadásának és képességfejlesztő módszere, rátermettsége. Nem az a fontos, hogy a tanár mindig tudja a helyes választ, de mindenekelőtt önmagát adja, és a gyerekek kiismerik, tudják, hogy közös feladatuk van és együttműködnek. A tanár tehetsége két szempontból elemezhető: egyrészt a szakmai készsége, vagyis kreativitása, másrészt a tehetséges tanulóval való törődés alapján. A tehetségfejlesztés sokféle, hiszen minden egyes tanuló személyisége egyedi és megismételhetetlen. A tehetséggondozó pedagógus, miközben személyiséget formál, nem korlátozza a tanuló képességeinek önálló kibontakozását, folyamatos megnyilvánulását. A jó pedagógus arra is odafigyel, hogy a diákja képes legyen a társadalmi együttműködésre, a csoportban való mozgásra, kommunikálásra.

A mai társadalmi környezetben az iskolák nyitott intézmények, hiszen az iskolai életben az összes társadalmi változás begyűrűznek. Felmerülhet bennünk a kérdés, milyen a hatékony tanár egy örökmozgó társadalmi térségben? A pedagógus funkciók között van akár a konfliktuskezelés, vagy a tehetséggondozás is, de legfőképp a folyamatos önképzés.

A nevelői stílus nehezen megfogható, mégis egyértelműen meghatározó fontosságú. A tanár nem hiszi azt, hogy csak ő képes megtanítani a tananyagot, de hisz az együttműködésben, a diákok felelősségérzetében. Ő az ismereteknek egyik lehetséges forrása, hiszen jómaga is továbbképzzi magát. A tanár személyiségében a másokra való odafigyelés, a visszavonulás és a segítségadás képessége kerül előtérbe, miközben a háttérből történő irányítás megkívánja a belső erővel rendelkező, hatni tudó, szuggesztív személyiséget.

A vajdasági magyarok Szerbiában gyakran a *kisebbségi* magatartást manifesztálják. Éppen ezért odafigyelhetnénk a szakember véleményére: Carl Rogers¹ amerikai pszichológus szerint² az empátia, a bizalom és az elfogadás légkörében minden személyiség alkalmassá

1 Carl Ransom Rogers (Oak Park, Illinois, 1902. január 8. – San Diego, Kalifornia, 1987. február 4.) amerikai pszichológus. Lásd: Kultúrák Közötti Kommunikáció - Carl Rogers találkozói (2009) <http://www.rogers2009.hu/>

2 Lásd: Carl Rogers, Egy érintetlen dimenzió (tanulmányok) (1993), Budapest, Magánkiadás.

válí a fejlődésre. A tanárok képzése, képesítése alapvetően a szakmai oktató szerepére korlátozódik, s nagyon érintőlegesen a nevelésre. Annak a tanárnak, aki a nevelőmunkát helyezi előtérbe, képesnek kell lennie a személyiségfejlesztésre. A nevelői szerep is tanulható, ha megfelelő nyitottsággal párosul. A jó pedagógus képzett és találékony abban, hogy az adott nevelői szituációban a gyerek állapotának, körülményének megfelelő eljárást alkalmazza.

A jó tanár pályamotivációja a gyermekszeretetre és a gyerekek fejlődése iránti érdeklődésre épül. A kollégáiban méltányolja, ha valaki barátságos, engedékeny, határozott és méltányos, sőt elfogadó és nagylelkű másokkal, elégedett a foglalkozásával. Smith³ szerint, a jó tanár hat jellemzővel bír: felelősségteljes, szereti az embereket, szervezett, jól kommunikál, világossá tudja tenni az oktatott tantárgyat, elfogadható mennyiségű munkát kíván meg a tanulóktól. Hoffmann Rózsa⁴: A tanár-diák kapcsolat változásai című cikkében a tanár sikerességét három tényező együttesében látja. Szüksége van a jó tanárnak *tudásra*, személyiségének alkalmassá fejlesztésére és a *pedagógiai technológia ismeretére*, illetve ennek *alkalmazási képességére*. A tudás a szaktárgyi tudás mellett az általános műveltséget, az élő és a mesterséges környezetben való sikeres közlekedést is jelenti. A pedagógiai ismeretek, képességek, jártasságok jelentik a szükséges tudás összetevőjét. Horányi Gábor⁵ szerint teljes az egyetértés a tanár-társadalomban abban a tekintetben, hogy a színvonalas tanári munka elengedhetetlen feltétele a *magas szintű szakmai tudás*, a második helyen szerepel az *empátia*, ezt követi a *következetesség*, a *gyerekszeretet*, a *humor és előadókészség*, a *türelem*. Némileg lemaradva ezek után következik a *tolerancia*.

Kérdőíves felmérések hasonló adatokat nyújtanak a diákok szemszögéből. Szerintük lényes hogy: megértő, jóságos, együttműködő, kedves, türelmes, sokoldalú, jó megjelenésű, jó humorú, igazságos, nyugodt, következetes, a tanulók problémái iránt érdeklődő, ötletes, játékos, demokratikus, céltudatos és szórakoztató. A tehetséggondozó tanár még hatványozottabban odafigyel a tanár-diák kapcsolatra. A jó viszony kialakításánál figyelembe veszi a befolyásolás kétirányú lehetőségét, az együttműködés könnyebb, ha a tanár és a diák elvárásai is összeegyeztethetők. A tanárnak figyelembe kell vennie a gyermek fejlődési készenlétét, érzelmi, erkölcsi, értelmi fejlettségét.

1.3. Legfontosabb feladatunk Vajdaságban: a kreatív tanár megsegítése

A társadalmi változások sodrásában, átalakulóban vannak az iskolák, és ez elkerülhetetlenül eléri a hazai oktatási rendszert is. A pedagógiai szakma, az elméleti kutatás és gyakorlati fejlesztés számos részterületén megindult a jövő előkészítése, többek között a standardizálások, vagy a tanárokkal szembeni új elvárások megfogalmazása. Az Európa Tanács lisszaboni értekezletén (2000) munkabizottság alakult erre a feladatra, amely a későbbi stockholmi (2001), majd Barcelonai (2002) tanácskozáson terjesztette elő javaslatait.

Szerbiában gyakran hiányoznak a felkészült pedagógusok, aminek egyik oka a pálya alacsony társadalmi presztízse, a viszonylag nagy terhelés és az ehhez képest alacsony fizetések. A problémát nem oldaná meg, ha egyszerűen növelnénk a tanító/tanárképzésbe való felvétel számarányát, mivel a mennyiségi hiányon kívül a kibocsátott minőséggel is gondok vannak. Nem a régi, bevált képzési gyakorlat okolható ezért, hanem az, hogy az új helyzetben

³ Az Amerikai Oktatási Tanács a hatvanas években több teszt és kérdőív felhasználásával tanulmányt készített, melynek alapján a következő képet adja a jó tanárról. Lásd: Bond The certification system of the National Board for Professional Teaching Standards, (2000): L., Smith, T., Baker, W. K. és Hattie, J. A., Center for Educational Research and Evaluation, University of North Carolina at Greensboro.

⁴ Lásd: Pedagógusethika: kódex és kommentár, (1996): szerk. Hoffmann Rózsa, Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó

⁵ Lásd: Horányi Gábor: A tehetséges tanár (2000)

szükséges tanári kompetenciák megszerzése még nem garantált. Az oktatást sajnos csak költségvetési tényezőként, vagyis szolgáltatásként kezelik. A világ dinamikusan fejlődő térségeiben, de az EU-n belül előretörő államokban (Finnország, Írország) is az oktatást stratégiai ágazatként kezelik és a pénz mellett jelentős szellemi tőkét fektettek belé. Az EU Tanács munkabizottsága ebben a szellemben igyekezett megvizsgálni azt a kérdést, hogy miként tehető vonzóbbá a tanári pálya, hogyan lehetne elérni, hogy:

- a legrátermettebb tanulók lépjenek a tanító/tanárképzésbe,
- a végzés után a legjobb teljesítményű, a pályára leginkább alkalmasak helyezkedjenek el az iskolákban,
- a pályán legjobb teljesítményt nyújtók, a legrátermettebb tanárok ne hagyják el a szakmát jobb munkalehetőségek reményében.

A vajdasági (magyar) oktatás modernizációja stratégiai kérdés, ami a mai körülmények között hatékony kutatásfejlesztéssel és menedzsmenttel kezelhető. A tudásalapú társadalomban a tudás sajátos termék, a tanulás pedig olyan termék előállítási folyamat, amely a gazdaság más területein kialakított módszerekkel fejleszhető. Középpontba került a hozzáadott tudás, a „humán erőforrás” minősége, hatékonysága. Az iskolai gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a tanárok munkáját kell eredményesebbé tenni úgy, hogy segítséget kapjanak saját gyakorlatuk elemzéséhez, értékeléséhez, hogy ez által kreatívvá váljanak, és képesek legyenek változtatások tervezésére, kivitelezésére. A legutóbbi Tartományi Oktatási Titkársági adatok szerint⁶, Vajdaságban, az iskolákban a magyarul oktatók a legkevésbé képzettek, a végzettségük csak 75,5%-ban felel meg az előírásoknak. Kifejezetten rossz a matematikatanárok szakképzettségi szintje, mert csupán 50%-nak van megfelelő képzettsége a pedagógiai munkához. Gond van az angol- és szerb szakossal, fizikussal, informatikussal, zeneszakossal.

Tudatosítanunk kell a vajdasági magyar pedagógusokban, hogy ha az oktató felfedezi a gyerekekben a tehetség csíráit, nem teheti meg, hogy ne segítse fejlődését. Minél több tárgyat, könyvet, eszközt kell kezébe adni, hogy segítségükkel kielégíthesse tudásvágyát, fejlessze képességeit. A gyermekben fel kell ébreszteni az érdeklődést, a megismerni vágyást, majd ezután mikor már felismerhető az érdeklődési terület, akkor a motivációra sincs szükség. A gyerek szinte önállóan fogja megtanulni a dolgokat, melyek érdeklik. A tehetséges diák iskolai eredményei nem mindig jók, feladatvégzésük nem egyenletes, gyakran nem vesznek részt az iskolai munkában. Beilleszkedésükhöz szükséges a tanárok segítsége, az iskola és a család együttműködése. A tehetséges diákok gyakran magányosak, társaik különnek tartják őket. A környezetnek szükségszerűen segíteni e kell a beilleszkedésben, különösen, ha kisebbségi szindrómával találkozunk. El kell érni, hogy a többségi nemzet és a környezet is befogadja a tehetséget. A tehetséges gyerekeket gyakran elnyomja az oktatási rendszer, mivel előfordulhat, hogy nem azt kéri tőlük, ami az érdeklődési körébe tartozik, ezért nem érnek el jó eredményt, tehetségük viszont elveszik, mivel nem foglalkoznak vele.

Javaslat:

Vajdaságban a tehetséggondozó tényezők kétirányúak lehetnek. Egyrészt, a (szak)pedagógust képesítik a tehetséggondozásra, másrészt a tehetséges tanulót érinti. A tanító/tanár feladata nem csak a tehetség felfedezése, hanem a diák egyéniségének, képességeinek fejlesztése is, sőt karrierépítési készségének a kibontakoztatása is. Ehhez fontos lépések a következők:

⁶ Lásd a Magyar Szó címlapját: 2009. december 9-én.

- **A kiváló tanárok hálózatának (regionális) létrehozása**, olyan fórumokon, ahol a tehetségekkel intenzíven foglalkozó tanárok rendszeresen találkozhatnak; a tapasztalatok átadása, megbeszélése céljából. Számukra szaktanácsadás, továbbképzések szervezése, külföldi tanulmányi utak biztosítása.⁷
- Az egyetemeken **tehetségfejlesztés-tanár mesterszak indítása**, tankönyvek írása; taneszköz biztosítás; kutatómunka.
- **Új egyéni tehetséggondozási formák bevezetése** (demonstrátorok, egyéni tanulmányi rend – tutori rendszer).

2. Képességfejlesztés az egyetemisták körében

A. A képességfejlesztést az egyetemisták körében több irányban szervezzük:

- A diplomák megszerzése, szakdolgozatok, szemináriumi munkák és továbbtanulás tervezése PhD fokon: *5 hallgató került be a Pécsi Tudományegyetem, Közgazdaságtudományi Karára 2006-tól, a Pécsi Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskolában.*
- Tudományos közlés és módszertana címmel, *T. Mirnics Zsuzsanna által megtartott tanulmányi tréning 2002. február 16-17-én a Vajdasági Ifjúsági Tanács termeiben, Szabadkán.*
- Képességfejlesztés pl. SPSS számítógépes statisztikai programkezelés – kurzus szervezésével: *Számítógépes statisztikai programkurzus szervezése, Szabadka, Diákkollégium, 2002. május 13-14. (Papp Z. Attila Budapest, Gábrity Molnár Irén). Együttműködő intézmények: Zenith Műhely, Vajdasági Ifjúsági Tanács, Szabadka.*
- Oktatókutatás feldolgozása SPSS.10. programban - *tanulmányi tréning 2005. február 19-20-án a Kosztolányi Dezső Nyelvi Gimnázium termeiben Szabadkán (a HTO Programiroda szervezésében).*

B. Empirikus szociológiai kutató- és terepmunka végzése - kérdezőbiztosi kiképzés (kérdőívek és interjúk készítése):

- *Mozaik 2001 - ifjúságkutatás 1500 kérdőívének terepi munkája, begyűjtése, majd a kérdőíves adattárolók kiképzése a Zenith Műhelyben, Szabadka, 2001-2002.*
- *Részvétel a nemzetközi ifjúságkutató munkacsoport munkájában, tanulmányírás a vajdasági fiatalok magatartásáról; Budapest, konferencia előadás 2002. március 3-4. (Gábrity Molnár Irén, T. Mirnics Zsuzsanna).*
- *A Márton Áron Szakkollégium által koordinált adatgyűjtés Vajdaság szerte a civil és művelődési szervezetek kérdőívezése, 2003. januárja*
- *Empirikus kutatás a vajdasági magyar lakta önkormányzatok felnőtt lakosságának magatartásáról és álláspontjairól 2004-ben (kb. 4500 kérdőívezett alany).*
- *A szabadkai Önkormányzat támogatásával működő 2005 évi kutatási témacsoportok: Kisebbségi és politikai magatartás Vajdaságban; Nyelvhasználatunk, Munkaerőpiaci magatartás; Egészségügyi magatartás.*

C. Tutorálás a Tudományos Akadémia által meghirdetett junior pályázatokon résztvevő doktorandusoknál:

- *Szlávitzy Ágnes (A vajdasági magyar fiatalok munkalehetőségei – kérdőívezés és adatfeldolgozás, 2003. május-július, Szabadka)*
- *Szügyi Éva BI M ÁSZ 1037 Budapest Kutatói Szakkollégium ösztöndíj-nyertese, tutorálás.*

⁷ Közoktatási konferencia, Győr, <http://www.tehetsegpont.hu/dokumentumok/titko.doc>

D. Részvétel a Vajdasági Ifjúsági Forum nyári akadémiaáján Kishegyesen, *előadások, fórumok és képzések* (2002, 2005, 2007, 2009).

E. Képességfejlesztés a vajdasági magyar felnőtt lakosság körében:

- *A vajdasági magyarok vállalkozási hajlama, előadás a Most-Híd Irodában, Szabadka, 2002. április 15. (Gábrity Molnár Irén).*

- *Zenith Műhely munkacsoportjával: A vajdasági tanárok számítógép kultúrája, kérdőíves lekérdezés és adatfeldolgozás a tartományi Oktatási Titkárság megbízásából, a Zenith Műhellyel együtt, 2003. április - augusztus. Szabadka*

3. Tehetségversenyek – zsűrizés

A Magyarságkutató Tudományos Társaság elnökségéhez több kérelem érkezik a vajdaság szerte megszervezett tudományos diákkonferenciák szervezésekor. Legtöbb a dolgozatok elbírálását illeti:

- *A Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégium (Újvidék) és a Magyarságkutató Tudományos Társaság (Szabadka) 2005. nov. 18-20. között rendezte meg Szabadkán, a Közgazdasági Karon a IV. Vajdasági Magyar Tudományos Diákköri Konferenciát (103 egyetemista öt szekcióban).*
- *5. MTÜ – Magyar Tudományosság Ünnepe (Magyar Köztársaság Nagykövetsége és Szabadkai Főkonzulátusa, a Magyar Nemzeti Tanács pályázata: 2009-ben 93 résztvevő)*

Feladatunk:

1. Továbbfejleszteni a **minőséges anyanyelvű közoktatási hálózatot**
2. **Tehetségápoló** gimnáziumok és szakközépiskola központok preferálása
3. **Versenyképes és gyakorlatias tudás**, folyamatos képességfejlesztés
4. Kompetenciafejlesztés, szakértelmű magyar tanárok kellenek, vagyis minőséges **kétszakos tanárképzés** bevezetése (akár itt a Magyar Tannyelvű Tanítóképző Karon Szabadkán)
5. Emelni a **tovább-tanulási** szándékot - Külön támogatni a szórványban tanulókat (kollégiumok, utaztatás, ösztöndíjazás)
6. Igény az **európai felsőoktatási-kutatási térségbe való integrálódás** – pl. regionális többnyelvű egyetemek.

Összegzés

- A magyaroknál **alulreprezentáltság** észlelhető **a felsőoktatásban és a munkaerőpiac** privilegizált szféráiban is.
- Az oktatásban és a munkakeresés terén a vajdasági **magyarok a többségi nemzettel veszik fel a versenyt**, nem pedig a magyarországi vagy európai mintát követik.
- **A versenyképes tudásfejlesztés, folyamatos képességfejlesztés és tehetséggondozás esélyt ad a megmaradáshoz.**
- **Szükséges a kompetens (magyar) pedagógus állomány minőségemelése.**
- **A jövő a hálózatban működő szubregionális egyetemi központok kereteiben van.**

Szabadka, 2009. 12. 10.

Dr. Gábrity Molnár Irén, mtt elnök